

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української філології
Кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука**

**ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 035 «Філологія»
для предметного напрямку «Українська мова»
(навчально-методичний посібник)**

Рівне – 2018

УДК 811.161.2 (073)

П 78

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 035 «Філологія» для предметного напрямку «Українська мова» :
навчально-методичний посібник. Рівне : РДГУ, 2018. 26 с.

Укладачі:

Вокальчук Г. М., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови РДГУ;

Совтис Н. М., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови РДГУ;

Кірілкова Н. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови РДГУ;

Кузьмич О. О., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови РДГУ

Ричагівська Ю. Є., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови РДГУ.

Рецензент:

Висоцький А. В., доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Мізін К. І., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри перекладу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського;

Славова Л. Л., доктор філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Затверджено на засіданні Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 6 від 27 червня 2018 року.

© Вокальчук Г. М. , Совтис Н. М. та ін., 2018 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма призначена для осіб із вищою освітою, які готуються до вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 035 «Філологія» за предметним напрямом «Українська мова».

Програма вступного іспиту побудована на матеріалі курсів «Сучасна українська літературна мова», «Історія української літературної мови», «Історична граматики української мови», «Культура української мови», «Стилістика української мови», «Українська діалектологія», «Загальне мовознавство», «Історія української літератури», «Теорія літератури» в навчальних програмах вищої школи України. Основною метою вступного іспиту до аспірантури є перевірка та оцінка повноти і глибини засвоєних вступниками знань із зазначених вище дисциплін, їх орієнтування в науковій, довідковій і навчальній літературі з відповідного кола філологічних проблем.

Під час відповіді на питання мовознавчого блоку вступник до аспірантури має продемонструвати професійне володіння правилами ділової та міжособистісної усної та письмової комунікації українською мовою; знання норм сучасної української літературної мови; практичне володіння державною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами.

Вступник повинен виявити знання конкретних мовних фактів і явищ, пов'язаних з історичним становленням і сучасним функціонуванням української мови, продемонструвати вміння аналізувати їх, використовуючи відповідну наукову літературу, засвідчити обізнаність із історією виникнення лінгвістичних учень, напрямів і шкіл. Вступник має орієнтуватися насамперед у питаннях такої мовознавчої проблематики: фонетична, лексична, словотвірна, граматична (морфологічна і синтаксична) системи сучасної української літературної мови (з погляду синхронії та діахронії); фонетичні, лексичні, словотвірні, граматичні системи, репрезентовані в говорах української мови (лінгвогеографічні аспекти); проблеми стилістики і культури української мови; ономастичні проблеми української мови; історія лінгвістичних учень; соціолінгвістичні проблеми розвитку й функціонування

української мови; сучасні проблеми компаративістики та зіставно-типологічного мовознавства; актуальні проблеми сучасних мовознавчих досліджень; новітні напрями й методи дослідження системи і структури мови.

Складовою частиною вступного іспиту до аспірантури є реферат, у якому подається теоретичний аналіз конкретних питань за темою дисертації з використанням відповідної наукової літератури.

При виставленні єдиної зведеної оцінки на іспиті однаковою мірою враховується рівень виявлених знань вступника у його відповідях на всі питання екзаменаційного білета.

ПИТАННЯ З КУРСУ «СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА»

1. Фонема. Фонологічна система української літературної мови. Вокалізм. Консонантизм.
2. Структура складу в українській мові. Принципи складоподілу. Основні акцентологічні характеристики української мови.
3. Принципи української орфографії.
4. Артикуляційні ознаки української літературної орфоепії. Вимова звуків і звукосполучень.
5. Слово в лексичній системі української мови. Типи лексичних значень слова. Словниковий склад як система.
6. Знакова природа слова. Полісемія й джерела її виникнення. Омонімія, синонімія й антонімія в українській мові. Принципи виділення лексико-семантичних груп слів.
7. Лексика української мови з погляду походження. Стилістична диференціація лексики.
8. Активний і пасивний лексичний фонд. Неологізація лексичного складу як визначальна ознака розвитку сучасної української мови.
9. Фразеологія української мови.
10. Українська лексикографія. Типи словників.
11. Словотвір як лінгвістична дисципліна. Способи словотвору в українській мові. Система іменникового, прикметникового, дієслівного і прислівникового словотвору.
12. Традиційний і новітній підходи до класифікації частин мови.
13. Іменник у системі частин мови як лексико-граматичний клас слів. Специфіка функціонування граматичних категорій іменника в українській мові. Система іменникових лексем у новітній граматиці.
14. Займенник у системі частин мови. Розряди займенників за значенням. Морфологічний статус займенника в новітній граматиці.
15. Числівник у системі частин мови. Класифікація числівників за значенням і структурою. Числівник у новітній типології морфологічних категорій.

16. Прикметник у системі частин мови. Периферійний статус прикметника у новітній граматиці.
17. Дієслово в системі частин мови. Граматичні категорії дієслова. Традиційний і новітній підходи до визначення обсягу дієслівної лексики.
18. Прислівник у системі частин мови. Периферійний статус прислівника у новітній граматиці.
19. Традиційний і новітній підходи до визначення морфологічного статусу службових частин мови.
20. Синтаксична система сучасної української літературної мови. Базові синтаксичні одиниці. Поняття про словосполучення. Принципи формальної і семантичної класифікації словосполучень.
21. Речення. Аспекти вивчення речення. Формальна і семантична структура простого речення. Одиниці синтаксичних і семантичних структур, співвідношення між ними. Типи простих речень. Двоскладні й односкладні речення. Поняття про модель (структурну схему) простого речення.
22. Просте ускладнене речення. Однорідні члени речення. Відокремлені другорядні члени речення. Вставні та вставлені компоненти. Звертання.
23. Типи складних речень в українській мові: принципи класифікації. Формальна і семантична структура.
24. Норма і кодифікація. Типи літературних норм. Специфіка норм української літературної мови.
25. Комунікативний синтаксис. Монолог. Діалог. Полілог. Стилiстичний синтаксис. Стилiстичні функції синтаксичних одиниць.
26. Перспективні напрями сучасних мовознавчих досліджень в Україні.

**ПИТАННЯ З КУРСІВ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ»,
«ІСТОРИЧНА ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»**

1. Періоди в історії розвитку слов'янських мов. Походження української мови. Характеристика різних поглядів на походження української мови.
2. Історичні чергування української мови.
3. Історія становлення фонологічної системи української мови.
4. Історія становлення іменникової словозміни, засвідченої в писемних пам'ятках, та діалектні іменникові парадигми.
5. Історія відмінювання займенників.
6. Історія форм числівника в українській мові.
7. Історія форм прикметника.
8. Історія видо-часової системи. Історія модальних форм та форм стану. Історія іменних форм дієслова.
9. Шляхи розвитку прислівникової системи української мови.
10. Історія становлення синтаксичної системи української мови.
11. Літературні мови українців. Історія української мови як державної мови України.
12. Роль Шевченка в історії української літературної мови.
13. Українська мова в ХХ сторіччі. Волонтаризм та лінгвоцид у мовно-літературному розвитку.
14. Українська мова за межами України. Мовна політика і мовна ситуація в Україні (1991–2017 р.).

ПИТАННЯ З КУРСУ «УКРАЇНСЬКА ДІАЛЕКТОЛОГІЯ»

1. Лінгвогеографічні принципи класифікації українських діалектів.
2. Сучасні наріччя та говори української мови.
3. Характеристика діалектного вокалізму української мови.
4. Діалектні системи консонантизму в українській мові.
5. Діалектні відмінності в морфології. Іменні частини мови.
6. Діалектні відмінності в морфології. Дієслівні форми.
7. Діалектні відмінності в лексиці та фразеології.
8. Загальна характеристика синтаксичних особливостей українських діалектів.
9. Взаємодія діалектів і літературної мови.
10. Загальна характеристика історії української діалектології. Сучасні діалектологічні студії.

ПИТАННЯ З КУРСІВ «КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ», «СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

1. Проблема норми сучасної української мови.
2. Функційні стилі сучасної української літературної мови. Лексичні, фразеологічні, фонетичні, граматичні, словотвірні засоби стилістики. Евфонія.
3. Проблеми і методи сучасної лінгвостилістики. Поняття ідіостилю, ідіолекту. Мовна особистість письменника.
4. Характеристика сучасного наукового стилю: норми та жанри.
5. Реферат як жанр наукового стилю: види, структура, зміст, функційне призначення.
6. Загальна характеристика науково-навчальних жанрів: курсова, бакалаврська, магістерська роботи.
7. Наукова стаття: структура, зміст, специфіка мовних засобів.
8. Монографія: загальна характеристика, лінгвостилістична специфіка.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Сучасна українська літературна мова

Основна

1. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2005. 270 с.
2. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови: Морфологія. Київ : Либідь, 1993. 336 с.
3. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : Академія, 2006. 368 с.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. – 368 с.
5. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.
6. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наук. думка, 1988. 256 с.
7. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика. Київ : Вища школа, 1986. 362 с.
8. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ : Вища школа, 1999. 206 с.
9. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
10. Жовтобрюх М. А., Б. М. Кулик. Курс сучасної української літературної мови. Київ : Вища шк., 1972. Ч. I. 398 с.
11. Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова. Київ : Наукова думка, 1984. 412 с.
12. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис. Донецьк : ДонНУ, 2001. 662 с.
13. Кадомцева Л. О. Українська мова: Синтаксис простого речення. Київ : Вища школа, 1985. 128 с.

14. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови. Київ : Либідь, 1995. 312 с.
15. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. В 2-х ч. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1961. Ч.1. 172 с.; 1964 Ч. 2. 159 с.
16. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Київ : Вища школа, 1983. 264 с.
17. Плющ М. Я., Грипас Н. Я. Українська мова : довідник. Київ : Радянська школа, 1990. 286 с.
18. Словотвір сучасної української мови. Київ : Наукова думка, 1979. 406 с.
19. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
20. Сучасна українська літературна мова / за ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 2000. 430 с.
21. Сучасна українська мова : підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 1997. 400 с.
22. Сучасна українська літературна мова: Фонетика / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1969. 435 с.
23. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 438 с.
24. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 1997. 493 с.
25. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1969. 583 с.
26. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1972. 516 с.
27. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова (фонетика, орфоепія, графіка, орфографія). Київ : Вища школа, 1981. 183 с.
28. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; стер. вид. Київ : Наукова думка, 2003. 236 с.
29. Українське усне літературне мовлення [відп. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодід; АН УРСР, Інститут мовознавства імені О. О. Потебні]. Київ : Наукова думка, 1967. 305 с.
30. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Академія, 2004. 406 с.

31. Шульжук К. Ф. Складне речення в українській мові : посібник для вчителя. Київ : Радянська школа, 1989. 135 с.
32. Шульжук К. Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові. Київ : Вища школа, 1986. 183 с.

Додаткова

1. Арполенко Г. П., Городенська К. Г., Щербатюк Г. Х. Числівник української мови. Київ : Наукова думка, 1980. 242 с.
2. Ачилова В. П. Синтаксис і пунктуація української мови в таблицях та схемах. Сімферополь : Доля, 2006. 168 с.
3. Бевзенко С. П. Структура складного речення в українській мові. Київ : КДПІ, 1987. 79 с.
4. Ващенко В. С. Українська лексикологія: Семантико-стилістична типологія слів. Дніпропетровськ, 1979. 178 с.
5. Винницький В. М. Наголос в сучасній українській мові. Київ : Радянська школа, 1984. 180 с.
6. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. – Київ : Наукова думка, 1992. 224 с.
7. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови. Київ : Наукова думка, 1980. 286 с.
8. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ : Наукова думка, 1983. 219 с.
9. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови. Київ : Наукова думка, 1987. 231 с.
10. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. Київ : Наукова думка, 1991. 192 с.
11. Горпинич В. О. Будова слова і словотвір. Київ : Радянська школа, 1977. 118 с.
12. Грещук В. Український відприкметниковий словотвір. Івано-Франківськ : Плай, 1995. 206 с.
13. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові. Київ : Наукова думка, 1978. 207 с.
14. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. Київ : Наукова думка, 1969. 155 с.
15. Демська О. Вступ до лексикографії. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.

16. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. Харків : Вища школа, 1980. 151 с.
17. Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення. Київ : Наукова думка, 1973. 288 с.
18. З історії української лексикології. Київ : Наукова думка, 1980. 416 с.
19. Заборна М. Просте речення. Складні випадки аналізу : навч. посібник. Тернопіль, 2002. 125 с.
20. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові. Київ : Вища школа, 1986. 168 с.
21. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич : Відродження, 1994. 218 с.
22. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови : навч. посібник. Київ : ІЗМН, 1998. 182 с.
23. Коваль А. П. Крилате слово. Київ : Радянська школа, 1983. 216 с.
24. Кочерган М. П. Слово і контекст. Львів : Вища школа, 1980. 232 с.
25. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови: Синтаксис. Київ : Радянська школа, 1965. Ч. 2. 342 с.
26. Курс сучасної української літературної мови : в 2-х т. / за ред. Л. А. Булаховського. Київ : Радянська школа, 1951. Т.2. 465 с.
27. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови: Семантична структура слова. Харків : Вища школа, 1977. 164 с.
28. Лукінова Т. Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльно-історичний нарис). Київ : Наукова думка, 2000. 370 с.
29. Матвіяс І. Г. Іменник в українській мові. Київ : Радянська школа, 1974. 184 с.
30. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения // Пражский лингвистический кружок : сб. статей. Москва : Прогресс, 1967. С. 240–245.
31. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія. Харків, 1977. 372 с.
32. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 327 с.
33. Плющ М. Я. Категорія суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення. Київ : Вища школа, 1986. 175 с.
34. Русанівський В. М., Єрмоленко С. Я. Життя слова. Київ, 1978. 78 с.

35. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с.
36. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. Київ : Наукова думка, 1973. 308 с.
37. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.
38. Ставицька Л. Аргю, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 416 с.
39. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові. Київ : Наукова думка, 1968. 228 с.
40. Чак Є. Д. Складні випадки вживання слів. Київ : Радянська школа, 1984. 164 с.
41. Чередниченко І. Г. Складнопідрядні речення в сучасній українській мові. Чернівці : ЧДУ, 1959. 157 с.

Словники

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок у 2-х т. Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. 458 с.
2. Бирик С. П., Єрмоленко С. Я., Пустовіт Л. О. Словник епітетів української мови /за ред. Л. О. Пустовіт. Київ : Довіра, 1998. 431 с.
3. Бирик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
4. Городенська К. Граматичний словник української мови. Сполучники. Херсон : Видавництво ХДУ, 2007. 340 с.
5. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ : Радянська школа, 1986. 218 с.
6. Деркач П. М. Короткий словник синонімів української мови. Львів–Краків–Париж : Просвіта, 1993. 210 с.
7. Етимологічний словник української мови. Київ : Наукова думка, 1982–2008. Т. 1–5.
8. Інверсійний словник української мови. Київ : Наукова думка, 1985. 568 с.

9. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Кобза, 1995. 512 с.
10. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ : Академія, 1998. 710 с.
11. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Короткий словник перифраз. Київ : Радянська школа, 1985. 186 с.
12. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Словник фразеологічних синонімів. Київ : Радянська школа, 1988. 344 с.
13. Морфемний словник / укл. Л. М. Полюга. Київ : Радянська школа, 1983. 324 с.
14. Огієнко І. Етимологічно-семантичний словник української мови : у 4-х т. Вінніпег, 1979–1995.
15. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок [у 2-ох частинах]. Київ : Наукова думка, 1984. Ч. 1 : А–Н. 495 с.; Ч. 2 : О–Я. 517 с.
16. Орфографічний словник української мови. Київ : Довіра, 1994. 792 с.
17. Орфоепічний словник / укл. М. І. Погрібний. Київ : Радянська школа, 1984. 498 с.
18. Орфоепічний словник української мови : [в 2 т.] / уклад. М. М. Пешак [та ін.]. Київ : Довіра, 2001. Т. 1–2.
19. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. Київ : Укр. письменник, 1993. 346 с.
20. Полюга Л. М. Словник антонімів. Київ : Радянська школа, 1987. 318 с.
21. Сікорська З. С. Українсько-російський словотворчий словник. Київ : Радянська школа, 1985. 268 с.
22. Словарь української мови / за ред. Б. Грінченка. Київ, 1958. Т. 1–4.
23. Словник афіксальних морфем української мови / Н. Ф. Клименко, С. А. Карпіловська, В. С. Карпіловський, Т. І. Недозим. Київ, 1998. 912 с.
24. Словник буковинських говірок / за заг. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2005. 688 с.
25. Словник власних імен людей. Київ : Наукова думка, 1985. 216 с.
26. Словник синонімів української мови : [у 2 т.] / [А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.]. Київ : Наукова думка, 2000–2001.

27. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
28. Словник української мови : [в 20 т.]. Київ : Наукова думка, 2010–2014. Т. 1–4.
29. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля – К., 2006. 716 с.
30. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови. Київ : Освіта, 1998. 224 с.
31. Українська літературна вимова і наголос : словник-довідник. Київ : Наукова думка, 1973. 724 с.
32. Українська мова : Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. [2-ге вид., випр. і доп.]. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
33. Фразеологічний словник української мови. Кн. 1–2. Київ : Наукова думка, 1993.
34. Юрченко О. С., Івченко А. О. Словник стійких народних порівнянь. Харків : Основа, 1993. 274 с.
35. Яценко І. Т. Морфемний аналіз : словник-довідник. Київ : Вища школа, 1980–1981. Т. 1–2.

Історія української літературної мови.

Історична граматики української мови

1. Бабич Н. Д. Історія української літературної мови : практикум. Львів, 1992.
2. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови. Ужгород, 1960.
3. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Київ, 1991.
4. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови. Київ : Вища школа, 1991.
5. Безпалько О. П. Нариси з історичного синтаксису української мови. Київ : Радянська школа, 1960.
6. Безпалько О. П., Бойчук М. К., Жовтобрюх М. А. та ін. Історична граматики української мови. Київ : Радянська школа, 1962.
7. Бузук П. О. Нарис історії української мови. Київ, 1927.

8. Булахов М. Г. Восточнославянские языковеды. Минск : БДУ. Т. 1–3, 1976–1978.
9. Булаховський Л. А. Питання походження української мови: Вибрані праці. Київ : Наукова думка. Т. 2. 1977. С. 10–216.
10. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Радянська школа, 1966.
11. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов. Київ, 1996.
12. Грунський М., Ковальов П. Історія форм української мови. Харків, 1931.
13. Грунський М., Ковальов П. Нариси з історії української мови. Львів, 1941.
14. Гумецька Л. Л. Нарис словотвірної системи української актової мови XIV–XV ст. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958.
15. Енциклопедія українознавства. Загальна частина (перевидання в Україні). Київ, 1994. Т. I. С. 321–368.
16. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова. Київ : Наукова думка, 1987. 246 с.
17. Житецкий П. Очерк звуковой материи малорусского наречия. Київ, 1876.
18. Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918–1941). Київ : Наукова думка, 1991.
19. Жовтобрюх М. А., Волох Т. П., Самійленко С. П., Слинко І. І. Історична граматики української мови. Київ : Вища школа, 1980.
20. Історичний курс української мови. Харків, 1929–1930.
21. Історія української мови: Лексика і фразеологія. Київ : Наукова думка, 1983.
22. Історія української мови: Морфологія. Київ : Наукова думка, 1978.
23. Історія української мови: Синтаксис. Київ : Наукова думка, 1983.
24. Історія української мови: Фонетика. Київ : Наукова думка, 1979.
25. Керницький І. М. Система словозміни в українській мові (на матеріалі пам'яток XVI ст.). Київ : Наукова думка, 1977.
26. Крымский А. Украинский язык. Москва, 1907–1908.
27. Курс історії української літературної мови. Київ, 1958–1961. Т. I–II.

28. Мозер М. Причинки до історії української мови / [за заг. ред. С. Вакуленка]. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2008. XVI. 832 с.
29. Німчинов К. Український язык в минулому і тепер. Харків, 1925.
30. Німчук В. В. Періодизація як напрямок дослідження генезис та історії української мови // Мовознавство. 1998. № 1. С. 3–12.
31. Німчук В. В. Староукраїнська лексикографія в її зв'язках з російською та білоруською. Київ, 1980.
32. Огиенко И. Курс истории украинского языка. Киев, 1919.
33. Огієнко І. Історія української літературної мови. Вінніпег, 1950 (вид. 2, 1980).
34. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ, 1995.
35. Павлюк М. В. Основні етапи українського мовознавства дожовтневого періоду. Київ : Вища школа, 1978.
36. Півторак Г. Українці: Звідки ми і наша мова. Київ : Наукова думка, 1993. 200 с.
37. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Підручник. Київ : АртЕк, 2001. 392 с.
38. Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови. Київ : Радянська школа. Ч. I–II, 1964–1970.
39. Свенціцький-Святицький І. С. Національне і інтернаціональне в культурі України-Руси // Мовознавство. 1991. № 1. С. 66–69.
40. Свенціцький І. Нарис історії української мови. Львів, 1920.
41. Слинько І. І. Історичний синтаксис української мови. Київ : Вища школа, 1973.
42. Тимченко Є. Курс історії українського языка. Київ, 1930.
43. Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. : у 2 кн. / [упорядники: В. В. Німчук, Г. І. Лиса]. Київ–Нью-Йорк, 2002. Кн. 1. 512 с.; 2003. Кн. 2. 512 с.
44. Українська мова як державна в Україні / відп. ред. К Г. Городенська. Київ, 1999.
45. Франко З. Т. Функціонування української мови в радянський період // Мовознавство. 1991. № 1. С. 3–9.
46. Франко І. Я. Література, її завдання і найважливіші ціхи // Твори : у 20 т. Київ, 1950–1956. Т. 16. С. 5–13.

47. Шахматов О., Кримський А. Нариси з історії української мови. Київ, 1924.
48. Шевельов Ю. Вибрані праці. Т. 1. Мовознавство. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2009. 584 с.
49. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус / авт. вступ. слова Л. Т. Масенко. Чернівці : Рута, 1998. 207 с.
50. Schevelov I. Die ukrainische Schriftsprache 1797–1965 (Ihre Entwicklung unter dem Einfluss der Dialekte). Wiesbaden. 1966.
51. Shevelov I. A historical Phonology of the Ukrainian language. Heidelberg, 1979.

Українська діалектологія

1. Атлас української мови. Київ : Наукова думка. Т. I–II, 1984, 1986.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ : Вища школа, 1980.
3. Ганцов В. Діалектологічна класифікація українських говорів. Київ : ВУАН, 1928.
4. Говори української мови : збірник текстів. Київ : Наукова думка, 1977.
5. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. Київ, 1990.
6. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики. Київ, 1984.
7. Грещук В. В. Діалектна диференціація: регіональний аспект // Етнос. Соціум. Культура: регіональний аспект : монографія / В. В. Грещук та ін. Київ ; Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2006. С. 55–78.
8. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з української діалектології. Фонетика. Ужгород, 1965.
9. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. Київ : Радянська школа, 1966.
10. Жилко Ф. Т. Ареальні системи української мови // Мовознавство. 1990. № 4. С. 18–27.
11. Зілинський І. Діалектологічна карта українських говорів. Варшава, 1933.
12. Карпенко Ю. О. Становлення української літературної мови на Буковині // Мовознавство. 1978. № 1. С. 7–14.

13. Матвіяс І. Г. Діалектна основа української літературної мови // Мовознавство. 2007. № 6. С. 26–36.
14. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ : Наукова думка, 1990.
15. Михальчук К. П. Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины // Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край (Юго-Западный отдел). Санкт-Петербург, 1877. Т. VII. Вып. 2.
16. Мойсієнко В. М. Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст. Житомир, 2006.
17. Філін Ф. П. Про самотність національних літературних мов // Мовознавство. 1978. № 1. С. 33–37.

**Культура української мови.
Стилістика української мови**

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2003. 432 с.
2. Дорошенко С. І. Граматична стилістика української мови. Київ : Радянська школа, 1985. 200 с.
3. Довідник з культури мови : навч. посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологуб, Г. М. Сюта, С. Г. Чемеркін ; ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2005. 400 с.
4. Дудик П. С. Стилістика української мови : навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2005. 368 с.
5. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Коць Т. А. та ін. Літературна норма і мовна практика / за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин : ТОВ «Вид-во Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
6. Єрмоленко С. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). Київ : Довіра, 1999. 431 с.
7. Калетнік А. А. Українська наукова мова : посібник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. 310 с.
8. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної літературної мови: структура наукового тексту. Київ : Видавництво Київського університету, 1970. 307 с.
9. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ : Вища школа, 1987. 352 с.

10. Коць Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі. Київ : Логос, 2010. 303 с.
11. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови : підручник / за ред. Л. І. Мацько. Київ : Вища школа, 2005. 462 с.
12. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ : Наукова думка, 1976. 288 с.
13. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови : підручник. Київ : Либідь, 1993. 248 с.
14. Сучасна українська літературна мова : у 5-ти. Стилістика / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 588 с.
15. Українська лінгвостилістика ХХ — початку ХХІ століття: система понять і бібліографічні джерела / за ред. д. філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко. Київ : Грамота, 2007. 368 с.
16. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії. Київ : Вища школа, 1984. 216 с.
17. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ : Радянська школа, 1962. 496 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ІСПИТИ

При виставленні оцінки за іспит ураховується змістовність, ґрунтовність усіх відповідей вступника на питання екзаменаційного білета, орієнтування його в науковій літературі за темою питань, вільне володіння навичками усного та писемного мовлення з дотриманням українського мовного етикету, чітке, грамотне, логічне формулювання узагальнень і висновків, культура усного мовлення.

Оцінювання відповідей здійснюється відповідно до вимог з конкретних питань екзаменаційного білета.

«Відмінно» виставляється, якщо вступник продемонстрував впевнене орієнтування в проблематиці сучасних досліджень, вичерпно й грамотно (згідно з нормами сучасної усної української літературної мови) відповів на всі питання, дав аргументовані відповіді на додаткові запитання. Відтак «відмінно» виставляється за умови отримання таких оцінок на питання іспитового білета: 5+5+5 або 5+5+4.

«Добре» виставляється, якщо у відповіді на одне чи два питання допущено незначні помилки, відхилення від норм усної сучасної української літературної мови («добре», отже, виставляється за умови отримання таких оцінок на питання іспитового білета: 5+4+4, 5+4+3, 4+4+4, 4+4+3.).

«Задовільно» виставляється, якщо вступник припустився грубих помилок (фактичних), порушив логіку викладу матеріалу, норми усної сучасної української літературної мови, не дав відповіді на додаткові запитання («задовільно» виставляється за умови отримання таких оцінок на питання іспитового білета: 5+3+3, 5+3+2, 4+3+3, 4+3+2, 3+3+3, 3+3+2).

«Незадовільно» виставляється, якщо вступник слабо або зовсім не орієнтується в проблематиці сучасних досліджень, припустився грубих помилок (фактичних), порушив логіку викладу матеріалу, норми усної сучасної української літературної мови (відтак «незадовільно» виставляється за умови отримання таких оцінок на питання іспитового білета: 5+2+2, 4+2+2, 3+2+2, 2+2+2).

ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ

Мета реферату: перевірити обізнаність вступника з теоретичною, довідковою та навчальною літературою з мовознавчої україністики, уміння працювати зі спеціальною науковою літературою (робити огляд, акцентуючи на основному, формулювати концепцію автора, аргументовано висловлювати власні думки та оцінки тощо).

Вимоги до змісту реферату:

1. План.
2. Обґрунтування вибору теми.
3. Логічно вмотивований, послідовний виклад матеріалу за поданим планом.
4. Всебічне розкриття теми з наголошуванням на її основних аспектах.
5. Висвітлення різних підходів до теми та її дискусійних питань.
6. Уміння аргументувати власний погляд на досліджувану проблему.
7. Бажано, щоб вступник сформулював власне бачення зв'язку між реферованою темою і своїм майбутнім науковим дослідженням.

Вимоги до форми реферату:

1. Обсяг реферату – 20–24 друковані сторінки (через 1,5 інтервалу, 14 кегль), не враховуючи списку літератури.
2. Список літератури подається за алфавітом згідно з сучасними правилами бібліографічного опису джерел.
3. У тексті реферату необхідно робити покликання цитовані джерела та на авторів, які досліджували відповідну проблему. Праці, подані в списку літератури, мають бути згадані в тексті реферату.
4. Мова реферату – українська.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Зразок оформлення першої сторінки реферату

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РЕФЕРАТ

**для вступу до аспірантури зі спеціальності
035 «Філологія» (українська мова)**

Тема: СЛОВОТВОРЧІСТЬ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ

**Виконавець:
Метелюк Ірина Василівна,
Рівненський державний
гуманітарний університет**

**Науковий керівник:
Вокальчук Галина
Миколаївна,
доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри
української мови**

Рівне – 2018

ДОДАТОК Б
Зразок оформлення екзаменаційного білета

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Проректор із наукової роботи
_____ О. В. Дейнега
_____ 2018 р.

Спеціальність: Філологія

Навчальні дисципліни: українська мова, порівняльно-історичне і типологічне мовознавство, українська література

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Типи складних речень в українській мові: принципи класифікації. Формальна і семантична структура.
2. Лінгвістичні погляди Вільгельма фон Гумбольдта.
3. Столиця й провінція в історії української літератури.

Затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол № від 2018 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Вокальчук Г. М.

Затверджено на засіданні кафедри романо-германської філології

Протокол № від 2018 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Деменчук О. В.

Затверджено на засіданні кафедри української літератури

Протокол № від 2018 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Романишина Н. В.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Питання з курсу «Сучасна українська літературна мова»...	5
Питання з курсів «Історія української літературної мови», «Історична граматики української мови».....	7
Питання з курсу «Українська діалектологія».....	8
Питання з курсів «Культура української мови», «Стилістика української мови».....	8
Рекомендована література.....	9
Критерії оцінювання відповіді на іспиті.....	21
Вимоги до реферату.....	22
Додатки.....	23

ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 035 «Філологія»
для предметного напрямку «Українська мова»
(навчально-методичний посібник)

Дизайн обкладинки – Чернова І. О.

Підписано до друку 27.06.2018 р.
Папір офсет. Формат 60/84/1/16
Ум. друк. арк. 1,32
Наклад 100 прим. Зам. № 382/2